

Sygn. akt II CSK 576/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSA Barbara Lewandowska

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z powództwa E. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą
w G.

przeciwko P. Spółce Akcyjnej

z siedzibą w B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 11 maja 2017 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 9 marca 2016 r., sygn. akt I ACa .../15,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej na
rzecz strony powodowej kwotę 10800 (dziesięć tysięcy osiemset)
zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z dnia 29 maja 2015 r. oddalił powództwo E. sp. z o.o. przeciwko P. S.A. o zapłatę kwoty 316 801 zł, przyjmując za jego podstawę następujące ustalenia.

W dniu 16 maja 2012 r. między P. S.A. w B., jako zamawiającym, a konsorcjum składającym się z: P. S.A. w W., P. sp. z o.o. w W. i G. sp. z o.o. w E., jako wykonawcą, została zawarta umowa nr ECZ/PBG/DI/05/2012, której przedmiotem była „Zabudowa turbozespołu upustowo - kondensacyjnego w Elektrociepłowni Z.”.

W dniu 8 lipca 2013 r. G. sp. z o.o. zawarła z powódką – E. - Biuro Automatyki Ciepłowniczej i Armatury Nietypowej spółką z o.o. umowę nr GOMP/23/213/ZGI o roboty budowlane dla zadania „Zabudowa turbozespołu upustowo - kondensacyjnego w P. S.A. Oddział Elektrociepłownia Z.”. Przedmiotem umowy było dostarczenie armatury parowej i wodnej, wykonanie osprzętu montażowego, montaż napędów Auma Matic na dostarczonej armaturze, wykonanie niezbędnych prób i badań, zgodnie z wykazami armatury, stanowiącymi załącznik do umowy oraz na bazie oferty. Strony ustaliły cenę za wykonanie umowy na kwotę 564 000 zł netto plus VAT. Projekt tej umowy wraz dokumentacją dotyczącą wykonania robót został przedstawiony pozwanej spółce przez wykonawcę G. sp. z o.o. W dniu 10 lipca 2013 r. pozwana oświadczyła, że wyraża zgodę w rozumieniu art. 647¹ k.c. na zawarcie przez wykonawcę umowy z E. sp. z o.o. o wykonanie robót budowlanych określonych w projekcie.

W dniach 22 sierpnia 2013 r. i 4 września 2013 r. sporządzone zostały protokoły zdawczo - odbiorcze, w których przedstawiciel G. sp. z o.o. potwierdził dostawę armatury na budowę oraz odbiór urządzeń objętych umową nr GOMP/23/213/ZGI.

W dniu 9 lipca 2013 r. pomiędzy E. - Biuro Automatyki Ciepłowniczej i Armatury Nietypowej spółką z o.o. i G. sp. z o.o. została zawarta umowa nr GOMP/37/2013/ZGI o roboty montażowe. Przedmiotem umowy było wykonanie przez

spółkę G. robót montażowych obejmujących montaż dostarczonej przez E. sp. z o.o. armatury parowej i wodnej, wykonanie osprzętu montażowego oraz niezbędnych robót i badań zgodnie z wykazami armatury stanowiącymi załącznik do umowy. Strony ustaliły cenę za wykonanie przedmiotu umowy na 50.000 zł netto plus VAT oraz miejsce wykonania umowy na terenie Elektrociepłowni Z.

Roboty montażowe z umowy nr GOMP 23/2013/ZGI wykonane zostały na podstawie umowy z dnia 9 lipca 2013 r. GOMP 37/2013/ZGI przez G.sp. o.o. Z tytułu montażu urządzeń spółka wystawiła powódce fakturę VAT nr SFL/12130336 na kwotę 61 500 zł brutto. Kwota ta została potrącona przez spółkę G. z należnościami żądanymi przez powódkę z faktur w tym postępowaniu.

Powódka z tytułu umowy z dnia 8 lipca 2013 r. wystawiła dla G. sp. o.o. między innymi faktury: nr 131 10510001 na kwotę 65 500 zł, obejmującą usługę aktywacyjną z terminem płatności określonym na dzień 28 listopada 2013 r., nr 131 101090007 na kwotę 7 380 zł obejmującą kompensator, płatną do 6 października 2013 r., nr 131 1101080051 na kwotę 296 799 zł obejmującą przepustnicę, płatną do dnia 29 września 2013 r. Ta ostatnia faktura została częściowo uregulowana w wyniku potrącenia z wierzytelnością w kwocie 61 500 zł wynikającą z faktury VAT nr SFL/12130336 wystawionej przez G. sp. z o.o. i pozostała z niej do zapłaty kwota 247 921 zł. Łączna suma niezapłaconych należności z powyższych faktur wynosiła 316 801 zł. W piśmie z dnia 28 października 2013 r. G. sp. z o.o. oświadczyła, że będzie regulować należności sukcesywnie i planuje zapłacić m. in. fakturę nr 131101080051. W dniu 31 grudnia 2013 r. spółka G. potwierdziła saldo wynoszące 316 801 zł.

Postanowieniem z dnia 19 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy ogłosił upadłość G. sp. z o.o. z możliwością zawarcia układu, a dnia 11 lutego 2014 r. zmienił to postanowienie przez ogłoszenie upadłości likwidacyjnej. W dniu 30 grudnia 2013 r. pozwana odstąpiła od umowy na „Zabudowę turbozespołu upustowo - kondensacyjnego w Elektrociepłowni Z.” z P. S.A., w zakresie prac niewykonanych przez wykonawcę - konsorcjum: P. S.A. w upadłości układowej, P. E. sp. z o.o., G. sp. z o.o. w upadłości układowej, z przyczyn leżących po stronie wykonawcy.

Powódka wezwała pozwaną pismem z dnia 16 stycznia 2014 r. do zapłaty kwoty 316 801 zł.

W motywach prawnych wyroku, Sąd Okręgowy wskazał, że podstawą żądania powódki była umowa zawarta z G. sp. z o.o. z dnia 8 lipca 2013 r., w której powódka zobowiązała się do dostarczenia armatury i napędów oraz dokonania montażu, jednak na skutek zawarcia między tymi samymi stronami umowy z dnia 9 lipca 2013 r. doszło do zmodyfikowania wcześniejszej umowy, a zobowiązanie powódki ograniczyło się do dostarczenia określonych urządzeń, co potwierdza treść faktur i protokołów odbioru. W konsekwencji tego uznał, że w sytuacji, gdy zgodnie z tą modyfikacją, roboty montażowe zostały wykonane w rzeczywistości przez spółkę G., umowy z dnia 8 lipca 2013 r. nie można kwalifikować jako umowy o roboty budowlane. W związku tym, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia fakt wyrażenia przez inwestora zgody na zawarcie umowy z dnia 8 lipca 2013 r., która była umową sprzedaży nie wymagającą takiej zgody.

W tych okolicznościach pozwana nie ponosi odpowiedzialności przewidzianej w art. 647¹ § 5 k.c.

Na skutek apelacji powódki Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 9 marca 2016 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego przez uwzględnienie powództwa głównego w całości i w części co do ustawowych odsetek.

Podzielił podniesiony w apelacji zarzut sprzeczności istotnych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego w zakresie ustalenia, że żadna z faktur wystawionych przez powódkę nie obejmowała należności za montaż dostarczonych urządzeń, wykonanie prób i czynności sprawdzających. Ustalił, że czynności te były wykonywane przez powódkę, a należność za nie obejmuje faktura nr 13105100001 na kwotę 61 500 zł, w której odnotowano, że dotyczy usługi aktywacyjnej. Uznał, że Sąd Okręgowy błędnie ocenił, iż umowa z dnia 9 lipca 2013 r. stanowiła modyfikację umowy z dnia 8 lipca 2013 r. Nie wynika to z treści umowy z dnia 9 lipca 2013, która nie odwołuje się w żadnym punkcie do wcześniejszej umowy. Nadto wskazał, że jakkolwiek wskutek zawarcia umowy z dnia 9 lipca 2013 r., część prac montażowych miała wykonać spółka G., to jednak fakt ten nie miał żadnego wpływu na dodatkowe

obowiązki powodowej spółki jako podwykonawcy na podstawie umowy z dnia 8 lipca 2013 r. W umowie tej nie ma zapisu wskazującego na konieczność wykonania montażu urządzeń własnymi siłami, a jedynie na obowiązek zapewnienia personelu posiadającego odpowiednie uprawnienia.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny uznał, że w sytuacji, gdy pozwana nie kwestionowała wykonania prac przez powódkę, ani wyrażenia przez nią zgody na zawarcie przez wykonawcę umowy z powódką w trybie art. 647¹ § 2 k.c., pozwana miała obowiązek uregulować należność z wystawionych przez powódkę faktur, na podstawie art. 647¹ § 5 k.c.

Pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części uwzględniającej powództwo, zarzucając w skardze kasacyjnej:

1) naruszenie art. 647¹ § 2 i 5 k.c. przez nieprawidłowe zastosowanie w następstwie nieprawidłowego uznania, że zawarcie przez powódkę z członkiem konsorcjum umowy podwykonawczej nie zmodyfikowało umowy z dnia 8 lipca 2013 r.,

2) naruszenie art. art. 647¹ § 2 i 5 k.c. w zw. z art. 65 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i w konsekwencji przypisanie pozwanej solidarnej odpowiedzialność za nieuiszczone na rzecz powódkę wynagrodzenie mimo, że nie mieści się ona w pojęciu robót budowlanych w rozumieniu art. 647 k.c. oraz przez przyjęcie, że o odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy decyduje umowny zakres prac zleconych podwykonawcy, a nie zakres faktycznie zrealizowanych przez niego prac, jak też nieprawidłowe przyjęcie, że pozwana jest współdłużniczką solidarną i ponosi odpowiedzialność za zapłatę na rzecz powódki wynagrodzenia za dostarczone napędy i armaturę,

3) naruszenie art. 647¹ k.c. w zw. z art. 5 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie tej normy, jako podstawy prawnej rozstrzygnięcia, czym Sąd Apelacyjny usankcjonował nadużycie prawa przez powódkę,

4) naruszenie art. 647¹ k.c. w zw. z art. 58 k.c. przez zastosowanie tej normy i usankcjonowanie podjętej przez powódkę i wykonawcę próby obejścia bezwzględnie obowiązującego przepisu, które powinno skutkować nieważnością czynności prawnych podjętych przez powódkę i wykonawcę.

Wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy tj. zmianę wyroku przez oddalenie apelacji powódki, ewentualnie uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Powódka wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zarzuty naruszenia art. 647¹ § 2 i 5 k.c. opierają się na twierdzeniach co do faktów, które zostały przez Sąd Apelacyjny ustalone odmiennie niż przedstawia je skarżąca, podnosząc wbrew tym ustaleniom, że cały montaż armatury i napędów objęty zakresem umowy z dnia 8 lipca 2013 r., a więc ten element, który wpływał na jej kwalifikację prawną jako umowy o roboty budowlano - montażowe, został wyłączony i podzlecony dalszemu podwykonawcy. Jest to zabieg niedopuszczalny z punktu widzenia zakazu określonego w art. 398³ § 3 k.p.c., który wyłącza podnoszenie w skardze kasacyjnej w ramach obu jej podstaw zarzutów dotyczących ustalenia faktów i oceny dowodów. Zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku. W konsekwencji nie może odnieść skutku wywód skarżącej oparty na twierdzeniu, że zakres rzeczywiście zrealizowanych przez powódkę prac sprowadzał się wyłącznie do dostarczenia napędów i armatury, a dochodzona przez powódkę należność obejmuje zapłatę ceny za dostarczone urządzenia, której nie obejmuje solidarna odpowiedzialnością inwestora na podstawie art. 647¹ § 5 k.c.

Już z tych przyczyn nie może być uwzględniony zarzut nieważności „czynności prawnych podjętych przez powódkę i wykonawcę” w celu obejścia bezwzględnie obowiązującego przepisu art. 647¹ k.c., w następstwie których pozwana, mimo nie wyrażenia zgody na zawarcie przez podwykonawcę umowy podzlecenia z wykonawcą, została obciążona na rzecz powódki obowiązkiem zapłaty na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. wynagrodzenia za dostarczone napędy i armaturę. Tak samo trzeba ocenić oparty na analogicznej argumentacji zarzut naruszenia art. art. 647¹ k.c. w zw. z art. 5 k.c.

Celem wprowadzenia przepisu art. 647¹ k.c. było przeciwdziałanie negatywnemu zjawisku nieregulowania wynagrodzenia za prace wykonane przez podwykonawców. Cel ten został zrealizowany przez wprowadzenie solidarnej odpowiedzialności inwestora i wykonawcy oraz podwykonawcy zawierającego umowę z kolejnym podwykonawcą za zobowiązania powstałe w związku z wykonywaniem robót budowlanych na rzecz inwestora, na podstawie umowy zawartej z wykonawcą lub podwykonawcą. Dla zabezpieczenia interesów inwestora, obciążenie go solidarną odpowiedzialnością wobec podwykonawców, uzależnione zostało od zgody inwestora i wykonawcy na zawarcie umowy z podwykonawcą. Orzecznictwo sądowe opowiedziało się za wąską interpretacją art. 647¹ k.c. dostosowaną do podstawowych reguł prawa zobowiązań. Zgodnie z tym kierunkiem wykładni, którą prezentuje uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego 29 kwietnia 2008 r., III CZP 6/08 (OSNC 2008, nr 11, poz. 121) przewidziana w art. 647¹ § 2 k.c. zgoda inwestora nie ma charakteru przesłanki skuteczności, ani ważności umowy z podwykonawcą, a jedynie warunkuje ona jego solidarną odpowiedzialność z wykonawcą (podwykonawcą) za zobowiązania z tytułu wynagrodzenia należnego podwykonawcy (dalszemu podwykonawcy). Przeciwna koncepcja godziłaby w zasadę swobody działalności gospodarczej.

Stosownie do art. 356 § 1 k.c. wierzyciel może żądać osobistego świadczenia od dłużnika tylko wtedy, gdy wynika to z treści czynności prawnej, z ustawy albo właściwości zobowiązania. Przepis art. 647¹ § 1 k.c. wprost formułuje obowiązek ustalenia w umowie o roboty budowlane zawieranej przez inwestora z wykonawcą, jakie zadania będzie realizował wykonawca we własnym zakresie, a jakie powierzy podwykonawcom. Warunek ten w okolicznościach sprawy został spełniony. Powołane przepisy mogą stanowić podstawę do domagania się przez inwestora od wykonawcy osobistego wykonania określonych prac, natomiast nie dają inwestorowi prawa do decydowania o ważności umowy wykonawcy z podwykonawcą lub podwykonawcy z dalszym podwykonawcą.

Z tych względów skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

kc

jw